

עין משפט
גזר מצוה

צו:

וחומר מסוטה שלא נתנה לתצעה בעד אחד ובתר הכי קאמר אשכחן ודאי ספק מנלן פי' אע"ג דבסוטה מגלגלין על ספק זהו בשביל שגם עיקר השבועה בזה על טענת ספק ולכן מגלגלין ^(א) מספק דהוי כעין העיקר אבל ממון שעיקר השבועה אינה בזה אלא על טענת ודאי מנלן שיגלגלו על ספק תני דבי ר' ישמעאל נאמרה שבועה בחוץ ונאמרה שבועה בפנים כו' והשתא לא מארבינן תו לקי"ו אלא מגזירה שזי השבועה שבועה ילפינן לכולה מילתא והשתא ילפינן דמגלגלין אפי' על טענת ספק כמו בסוטה אע"ג דצממון לא הוה כעין עיקר השבועה וילפינן נמי דמגלגלין בטענת ודאי אפי' בדבר שאינו דומה ^(ב) כיון דהוא כעין העיקר כמו בסוטה דמגלגלין כעין העיקר: **השובר** אומר שבורה מתה והלה אומר איני יודע פטור.

ואף על גז דבכל שבועת שומרים המפקיד משביעו מספק שהוא אינו יודע אם נאנסה הכא שאין יודע אם מתה השאלה אין להשביעו מספק דהוי כאלו אומר המשאל ספק לי אם השאלתך אם לאו שעל אותה טענה אין השולל חייב לישבע ועוד דהכא אפי' משאל אומר ברי אמרי' דאינו נשבע אלא ע"י גלגול: **והלה אומר איני יודע פטור**, ואי"ת לרב הונא ולרב

מוסף רש"י

רב הונא ורב יהודה אמרי חייב. לשלם (כתובות יב: ב"ק קיח. לקמן קסו:). דברי עדיף (שם). רב נחמן ור' יוחנן אמרי פטור. מלשם ומכל מקום משבעין ליה שבועת היסת שכן הוא כדמיזב שאינו יודע שהוא חייב לו (כתובות יב: ובי"ק קיח). דלא עדיף שם מבשר, דהא אי נמי הוי טעין אין לך בדיי כלום הוי משבעין ליה שבועת היסת (ב"ק שסו).

השואל את הפרה פרק שמיני בבא מציעא

וחומר מסוטה שלא נתנה לתצעה בעד אחד ובתר הכי קאמר אשכחן ודאי ספק מנלן פי' אע"ג דבסוטה מגלגלין על ספק זהו בשביל שגם עיקר השבועה בזה על טענת ספק ולכן מגלגלין ^(א) מספק דהוי כעין העיקר אבל ממון שעיקר השבועה אינה בזה אלא על טענת ודאי מנלן שיגלגלו על ספק תני דבי ר' ישמעאל נאמרה שבועה בחוץ ונאמרה שבועה בפנים כו' והשתא לא מארבינן תו לקי"ו אלא מגזירה שזי השבועה שבועה ילפינן לכולה מילתא והשתא ילפינן דמגלגלין אפי' על טענת ספק כמו בסוטה אע"ג דצממון לא

בשעה שהיתה שאולה מתה והלה אומר איני יודע חייב **א**השובר אומר שבורה מתה ביום שהיתה שבורה מתה בשעה שהיתה שבורה מתה והלה אומר איני יודע פטור זה אומר שאולה וזה אומר שבורה ישבע השובר ששבורה מתה זה אומר איני יודע וזה אומר איני יודע יחלוקן: **גמ'** שמעת מיניה ^(ב)מנה לי בידך והלה אומר איני יודע חייב ליבא תהוי תיובתא ^(ג)דרב נחמן דאיתמר ^(ד)מנה לי בידך והלה אומר איני יודע רב הונא ורב יהודה אמרי חייב רב נחמן ורבי יוחנן אמרי **ב**פטור כדאמר רב נחמן **י**כגון שיש עסק שבועה ביניהן ה"נ כגון שיש עסק שבועה ביניהן ה"ד עסק שבועה כדרבא דאמר

יהודה דאמרי ברי ושמא ברי עדיף אמאי אנטריך למיתני הכא דפטור דהשתא ברישא אשמועינן דברי עדיף להוציא כ"ש הכא דלהחזיק וי"ל דאידי דתנא ברישא דברי עדיף וחייב השואל תנא נמי סיפא דכי הוי אפכא דפטור השואל אי נמי דברי דמשאל עדיף מברי דשואל וכן שמא דמשאל עדיף מדשואל ולהכי אינטריך סיפא לאשמועינן דאפילו ברי דשואל דלא חשיב כולי האי עדיפא משמא דמשאל: **ל**יבא תהוי תיובתא **דרב נחמן**, ואי"ת והא מתניתין מוקי לה בסמוך כסומכוס דלא אויל בשר חזקה ואית ליה ממון המוטל בספק חולקין ולהכי לדידיה כי איכא ברי ושמא הוי ברי עדיף אפילו להוציא ורב נחמן כרבנן דאית להו המע"ה אי נמי רב נחמן אמי שפיר כסומכוס דמודה סומכוס היכא דליכא דררא דממונא דהמע"ה וי"ל דלסומכוס דאית ליה ממון המוטל בספק חולקין ^והוי כאלו תרוייהו מוחזקין זו וכיון דלדידיה אהני ברי נגד שמא וחייב הכל הכי נמי הוי ליה למימר לרבנן דאהני נמי ברי נגד שמא לכל הפחות לומר שיחלוקו: **והלה אומר איני יודע**, דוקא שאומר איני יודע אם הלויתי אבל הלויתי ואיני יודע אם החזרתי לך מתניתין היא בהגוזל בתרא (ב"ק דף קיח). דחייב ומי"מ פריך שפיר לרב נחמן ממתניתין דאע"ג דמודה שמסר לו שמי פרות כיון שמחזיר אחת הוה כאלו אומר איני יודע אם השאלתני אם לאו וכן בפרה אחת כשאינו יודע אם מתה בעודה שאלה: **ר**ב הונא ורב יהודה אמרי חייב ברי ושמא ברי עדיף. תימה דבריש שור שנגח את הפרה (שם דף מו. ושם ד"ה דאפי') אמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי סומכוס והתם אומרים זה כלל גדול בדין המע"ה מאי כלל גדול אפילו ניזק אומר ברי ומזיק אומר שמא ואין לומר דרב יהודה דהכא כסומכוס והתם איירי אליבא דרבנן דאי לסומכוס אהני ברי לרבנן נמי מהני כדפרישית לעיל ועוד דהכא צמנה לי בידך דליכא דררא דממונא לא פליג סומכוס וי"ל דדוקא הכא אית ליה לרב יהודה דברי עדיף דהוי ברי טוב ושמא גרוע אבל גבי ניזק הוי ברי גרוע דלפי שיודע שהמזיק לא היה שם ולא יכשיטנו טוען ברי והשמא של מזיק נמי טוב הוא שלא היה לו לידע ולכן מודה רב יהודה התם דלאו ברי עדיף ואי"ת ביט נוחלין (ב"ב דף קלג. ושם ד"ה אפי') גבי האומר זה אחי אינו נאמן ומסיק דאמרי אחין אין אנו יודעין וקאמר זאת אומרת מנה לי בידך והלה אומר איני יודע פטור והיכי דייק הא התם מודו כ"ע דפטור לפי שצרי שלו גרוע ושמא שלהן טוב שיודע שהאחין אינן מכירין זו אם הוא אחיהם וי"ל דהתם נמי ירא שמא היום או מחר ישאלו וידעו ששיקר וכן צפ' הצית והעלייה (לקמן דף קטו: ושם) אם היה מכיר מקצת אצניו נוטין ומסיק והלה מה טוען איני יודע וקאמר לימא תהוי תיובתא דמי"ד מנה לי בידך כו' פטור משמע דלמי"ד חייב אי"ש התם נמי הוי ברי טוב שרגילות להכיר אצנים אפילו אין בהם סימן וכן משמע התם דמוקי לה כשיש עסק שבועה ביניהן ומתוך שאינו יכול לישבע משלם ואי אין רגילות להכיריו לא משלם כמו ביורשים דלא אמרינן בהו מתוך שאינו יכול לישבע משלם משום דלא הוי להו לידע ומשום הכי נמי בניזק אומר ברי ומזיק אומר שמא לא אמרינן מתוך שאינו יכול לישבע משלם דלא הוה ליה לידע דהא מודה מקצת הוא שמודה בפרה אבל קשה בפרק קמא דכתובות (דף יז: ושם ד"ה ר"ה) דפסיק שמואל ^(א) כרבי שמעון בן גמליאל דאמר היא נאמנת לומר משארסמין נאנסתו וקאמר אביי הא דרב יהודה דאמר מנה לי בידך והלה אומר איני יודע חייב דשמואל היא דפסיק כר"ג והלא רב יהודה ושמואל מודו היכא דברי גרוע ושמא טוב ^(ב) לא אמר ברי עדיף גבי ניזק והתם ברי ידיה רע ושמא שלו טוב שאינו יודע כלל מתי נאנסה וי"ל דאביי דאמר הא דרב יהודה דשמואל היא אית ליה דכלל גדול בדין אחא דקאמר בריש הפרה (ב"ק דף מו.) אי"ל לכי הא למוכר שור וגמלא נגחן ולא לניזק ברי ולמזיק שמא ואי"ת דדחי בכתובות ההיא דר"ג אכתי הא דרב יהודה ^(ג) דרב ושמואל היא דאית להו צפ' כל הנשבעין (שבועות דף מו. ושם) דלא אמרינן מתוך שאינו יכול לישבע משלם אי"כ סברי צמנה לי בידך והלה אומר איני יודע חייב דאי לאו הכי תקשי ^(ד) לרב מתניתין דהכא דלא מאי לשנויי בשים עסק שבועה ביניהם כדפרישית וי"ל דסברי שפיר פטור ומתני' דאוקמא בשים עסק שבועה ביניהם כברייתא דתני ר' אמי התם דדריש בין שניהם ולא בין היורשין ואינהו דריש בין שניהם שהשבועה חלה על שניהן דתנא ר"ש בן טרפון כדהתם ואי"ת לרב ושמואל דפטרי בנ' ידענא ונ' לא ידענא מודה במקצת אמאי חייב יהא נאמן במה שכופר במיגו דאי בעי אומר איני יודע וי"ל דאין אדם טוען בנזון איני יודע כדפרישית צמתני': **ר**ב נחמן ור' יוחנן אמרי **פטור**. בצנא קמא (דף קיח. ושם) ובפ"ק דכתובות (דף יז: ושם) פי' בקונטרס פטור היינו קודם שניתקנה שבועת היסת אבל אחר שניתקנה שבועת היסת חייב לישבע שאינו יודע דאל"כ כל נתבע יאמר איני יודע ויהיה פטור מכלום: **ה"נ** בגון שיש עסק שבועה ביניהם. מי"מ צמאיעתא ששוכר טוען ברי ומשאל שמא פטור השוכר משבועה שאין המשאל יכול להשביעו מספק אע"פ שמודה לו במקצת ואי"ת דמשמע הכא דאית להו צפ' כל הנשבעין (שבועות דף ואין יכול לישבע משלם וצפ' כל הנשבעין (שבועות דף מו. ושם ד"ה הלכתא) גבי היו שניהן חשודין על השבועה חזרה שבועה למקומה דברי ר"מ ר' יוסי אומר יחלוקו ופליג רב נחמן אר' אבא דסבר התם כמי"ד חזרה שבועה למקומה ומפרש ר' אבא דהיינו למחויב לה ומתוך שאין יכול לישבע משלם וקאמר התם עבד רב נחמן עובדא דיחלוקו כר' יוסי וי"ל דמוקי מתניתין דהכא כר"מ ומפרש למקומה היינו למחויב לה כדפריש ר' אבא אבל איהו סבר כר' יוסי אבל קשה דבפ"ה (ב"ב דף לד. ושם ד"ה וכל) משמע דהלכה כר' אבא דאייתו אמוראי בתראי מיניה רביה לפסוק הלכה וקי"ל ^(א) כרב נחמן בדיוי ועוד דצפ' כל הנשבעין (שבועות דף מו. ושם. ד"ה מתוך) גבי יתומים מיתומים לא יפרעו אלא בשבועה דאמרי רב ושמואל לא שנו אלא שמת מלוה בחיי לוה אבל מת לוה בחיי צמאי מלוה כרב נחמאי מלוה לבני לוה שבועה ואין אדם מוריש שבועה לבניו דסברי דלא אמרינן מתוך שאינו יכול לישבע או תובע או נתבע משלם אלא פטור ופליגי דאר' אלעזר דאמר"י יורשין נשבעין שבועת יורשין וגוטלין וסבר ר"א כר' אבא דמתוך שאינו יכול לישבע מי שהוא תובע או נתבע משלם הנתבע וקאמר התם (דף מח:.) כיון דלא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר דעבד כרב ושמואל עבד דעבד כר"א עבד משמע דרב ושמואל עיקר הוי כמו דר' אבא והתם אינו מוזכר דרב נחמן ולא מסתפק אלא ברב ושמואל ודר"א וגראה לר"ת דצנסכא וצנ' לא ידענא הלכתא כר' אבא דמתוך שאינו יכול לישבע משלם והתם מודה אפי' רב נחמן וכששניהן חשודים הלכה כרב נחמן ור' אבא נמי מודה התם דיחלוקו וטעמא משום דהתם שניהם היו מחויבין שבועה ואין יכולין לישבע ולכן שניהם מפסידין כל אחד חצי מטעם דר' אבא כיון דאינו יכול לישבע הנתבע משלם והמובע לא יטול ולכן יחלוקו והא דקאמר התם רבותינו שבא"י דאמרי חזרה שבועה למחויב לה ומיימי מנסכא דר' אבא לאו משום דר' אבא סבר כרבי מאיר אלא דמוכח מדברי ר' אבא דסבר צנסכא מתוך שאינו יכול לישבע משלם יש לנו לומר דאיהו נמי פי' מילתיה דרבי מאיר למקומה למחויב לה ודוקא בחשוד המחויב שבועה דלאורייתא אבל בשבועה דרבנן כגון פוגם שטרו ופוגמת כתובתה ומתה ונפלו קמי ידמיו לא אמרינן מתוך שאינו יכול לישבע מפסידין דאמר רב פפא (שם) הפוגם שטרו ומת יורשיו נשבעין וגוטלין היינו טעמא דשבועה דרבנן לא אמרינן מתוך שאינו יכול לישבע משלם כדמשמע לעיל פרק קמא (דף ה.) גבי ההוא רעיא לבד מיתומים מן

מסורת הש"ס

(א) לקמן קטו: ב"ק קיח. (ב) נכתא' כטובות יז: ד"ה רב הונא ועוד בחוספות שבועות מו. ד"ה מתוך העתיקו טויהא דהכא לימא תהוי תיובתא דרבי יוחנן ורב נחמן ור'י. (ג) כתובות יז: [לקמן קטו: ב"ק קיח. פי' ב"ב קלג.]. (ד) [דף מח:]. (ה) [נ"ל כר"ג.]. (ו) [לקמן קי.]. (ז) [שבועות מח:].

הגהות הב"ח

(א) ד"ה ביום כו' ולכן מגלגלין הספק: (ב) בא"ד שאינו דומה שהוא אמת כיון דהוא כעין: (ג) תוס' ד"ה רב הונא וכו' ושמא טוב דלא אמרי' ברי עדיף: (ד) בא"ד אכתי הא דרב יהודה דשמואל הוא דרב ושמואל: (ה) בא"ד תקשי דהו ממיתנין:

גליון הש"ס

תוספות ד"ה ליבא וכו' הוי כאלו תרוייהו בחזקיהם. עין לקמן דף קטו ע"ב מוספות ד"ה למא: